

Το αυστηρό και το φιλόστοργο του Γέροντος Ιωσήφ του Ησυχαστού (Χρυσόστομος Παπαδάκης, Αρχιμανδρίτης του Οικουμενικού Θρόνου)

[/ Πεμπτουσία](#)

Το να ομιλήσει κανείς για τον Γέροντα Ιωσήφ τον Ησυχαστή δεν είναι θέμα απλό. Το ζω ως ένα γχο τόλμημα. Για το σπάνιο αυτό ησυχαστικό μετέωρο με ο,τι αυτό σημαίνει σε πνευματικό εύρος, ευτυχώς υπάρχουν τρεις πηγές. Οι επιστολές του, και τα δύο βιβλία των υποτακτικών του Εφραίμ της Αριζόνας και Ιωσήφ του Βατοπαιδινού. Μέσα σ' αυτά, ο μελετητής μπορεί να αντιληφθεί κάποια πράγματα και πάντως ανάλογα με τις προϋποθέσεις που διαθέτει ο ίδιος. Ομιλώ, λοιπόν, από υπακοή στον Επίσκοπό μου, αλλά δηλώνω από την αρχή άμοιρος και άγευστος ιερών ησυχαστικών βιωμάτων, αφού η ζωή μου καταδαπανήθηκε στον κόσμο, ενώ οι άλλοι σεβάσμιοι ομιλητές διαθέτουν πολυχρόνια κοινοβιακή

εμπειρία.

Έχω όμως σύνδεσμο με τον τιμώμενο ασκητή, διότι αποτελώ και εγώ ένα κλαδάκι, έστω άρρωστο, του δένδρου των πνευματικών απογόνων του, αφού Γέροντάς μου υπήρξε ο Ιωσήφ ο επιλεγόμενος Βατοπαιδινός και Μεγαλόσχημος εκάρην στην Καλύβη του Ευαγγελισμού της Νέας Σκήτης όπου και ο τάφος του Ησυχαστού, από τον νυν Καθηγούμενο της Ι. Μ. Βατοπαιδίου Γέροντα Εφραίμ. Για όλη δε αυτή τη γνωριμία και εξέλιξη, η Θεία Πρόνοια είχε βάλλει στον δρόμο μου τον άγιο Λεμεσού, συμφοιτητή τότε, συνδιάκονο και συγκάτοικο, το 1977.

Ζητώ, λοιπόν, την επιείκειά σας.

Σε μία από τις καθόδους του στην Κρήτη για ενίσχυσή μου στο ποιμαντικό μου έργο, ο αοίδιμος Γέροντάς μου Ιωσήφ, καθώς είμαστε μόνοι, μου μιλούσε για τον Παππού (έτσι τον αποκαλούμε εμείς), με εκείνο τον θαυμασμό και το δέος που τον κατελάμβανε όταν μιλούσε για 'κείνον. Τον ρώτησα με πόνο, έχοντας επίγνωση της πνευματικής καταστάσεώς μου:

- Γέροντα, βλέπετε ότι εδώ που διακονώ είναι τόπος πνευματικά απaráκλητος. Με αυτά που κάνω είμαι σε μία διαρκή εξωστρέφεια και ως εκ τούτου σε συχνή ασυνέπεια σε ο,τι αφορά τα μοναχικά μου καθήκοντα. Πως μπορώ να νοιώθω ότι ανήκω στο δένδρο αυτού του πνευματικού γίγαντα; Θα πρεσβεύσει και για μένα;

Τα είπα αυτά, διότι με βάση τα όσα είχα ακούσει και διαβάσει ως τότε και παρατηρώντας την πνευματική ακρίβεια που επεδίωκαν οι υποτακτικοί του που είχαν κάμει συνοδείες, τον είχα τοποθετήσει μέσα μου σε ύψος δυσθεώρητο και απρόσιτο, κάτι που μου προξενούσε πνευματικό ίλιγγο, φόβο και ενίοτε πανικό.

Τότε, λοιπόν, ο Γέροντας συννεφιασμένος έως θυμώδης, με εκείνη τη χαρακτηριστική φωνή του όταν εκφραζόταν με απαρέσκεια για κάτι, μου είπε·

- Ήμαρτον Θεέ μου! Τι είναι αυτά που λες γιέ μου; Τι λογισμός και κουβέντες είναι αυτά;

Αμέσως μετά πήρε το πρόσωπό του ένα ξεχωριστό γλυκασμό που φανέρωνε πολλά μαζί ιερά συναισθήματα. Τα μάτια του βούρκωσαν, κοίταζε στο κενό ωσάν να έβλεπε ταινία και άρχισε να μου διηγείται για την άλλη πλευρά του σκληρού ασκητή, του πνευματικού βιαστή. Την πλευρά που δεν προβαλλόταν και δεν τονίζοταν. Αυτήν του πατρικού φίλτρου, της φιλοστοργίας, των σπλάχνων οικτιρμών, της απαθούς τρυφερότητας αισθημάτων και της ενθέου διαχειρίσεως αυτών. Και ήταν χειμαρρώδης ο Γέροντας στον λόγο και χειμαρρώδης πλέον δακρυρροών! Προσωπικά πιστεύω, ότι ο Γέροντάς μου ήταν ο μόνος από τη στενή συνοδεία του Ησυχαστού που κατάλαβε σε βάθος αυτή την πλευρά του, τη μιμήθηκε αβιάστως και την ερμήνευσε απλανώς. «Αυτοί γαρ ακηκόαμεν και οίδαμεν.....» (Ιω. 4, 42).

Ο τιμώμενος Γέροντας Ιωσήφ ο Ησυχαστής, ήταν σκληρός και ανυποχώρητος στον πνευματικό αγώνα. Μέσα στις επιστολές του και για λόγους παιδαγωγικούς αποσπασματικά αυτοβιογραφούμενος, διηγείται τους αγώνες του για την αγνότητα. Αγνότητα στο σώμα, κάτι για το οποίο πληροφορήθηκε από την ίδια την πάναγνο Θεοτόκο πόσο ευαρεστείται, αλλά και αγνότητα σε επίπεδο λογισμών. Δεν δίστασε να φθάσει και στην ακραία χρήση των αυτοξυλοδαρμών για την απαλλαγή του και από τον πιο μικρό ακάθαρτο λογισμό του επιπέδου προσβολής και όχι συγκαταθέσεως!

Αυτή η σκληρή μάχη μέχρι την ποθητή ολοτελή νίκη, την πλήρη δηλαδή υποταγή του σώματος και την καθαρότητα του νοός, κράτησε οκτώ χρόνια!

Σκληρός ακόμη υπήρξε και στο θέμα των ασθενειών του. Έφθανε έως την πλήρη εξάντληση, αλλ' όχι χωρίς πληροφορία για το μέτρο και όχι χωρίς θεία παράκληση.

Σκληρός και στον πόλεμο κατά των δαιμόνων με τους οποίους πολλές φορές συνεπλάκη αισθητά, όταν αυτοί έπαιρναν μορφή. Ακριβής όμως και αυστηρός και ανυποχώρητος ήταν και στην τήρηση του προγράμματος προσευχής κατά τη

νύκτα. Το είχε τηρήσει ο ίδιος από την αρχή και γνώριζε εμπειρικά την ωφέλεια. Γι' αυτό και απαιτούσε από τους υποτακτικούς του την απόλυτη ακρίβεια στην τήρησή του.

Για το θέμα αυτό σας μεταφέρω περιστατικό που μου διηγήθηκε ο Γέροντάς μου: «Είμαστε φτωχή συνοδεία και τα χρόνια δύσκολα. Για να τα βγάλουμε πέρα έπρεπε να κάνουμε και μεροκάματα, εμείς που μπορούσαμε, στα Μοναστήρια. Κάποτε μας έστειλε δύο στη Μονή Εσφιγμένου να δουλέψουμε και αντί για χρήματα να παίρναμε ένα μεγάλο ψάρι το οποίο θα τεμαχίζαμε, θα παστώναμε και θα περνούσαμε σε μέρες κατάλυσης. Έγινε κατά την εντολή του, φορτωθήκαμε το ψάρι αφού το κρεμάσαμε σ' ένα ξύλο και με γρήγορο βήμα έπρεπε να διανύσουμε την απόσταση Εσφιγμένου-Μικρά Αγία Άννα από τα μονοπάτια να προλάβουμε μη μας χαλούσε. Κατάκοποι φθάσαμε και αφού πήραμε ευχή, έπρεπε να το φτιάξουμε. Όμως ήταν η ώρα που θα άρχιζε το βραδυνό μας πρόγραμμα. Μας είπε·

- Είναι ώρα για το πρόγραμμα. Στα κελλιά σας.
- Και τι θα κάνουμε με το ψάρι; Δεν θα αντέξει.

- Βάλτε το στο νερό κι αν αντέξει, είπε. Το βάλαμε στο νερό, αλλά ως το πρωί είχε χαλάσει και το πετάξαμε.

Κατά την κοινή λογική, ο κόπος πήγε αδιάκριτα χαμένος! Με πνευματικά κριτήρια όμως η αλήθεια είναι αλλού. Στην καθαρτική και σωστική υπακοή, η οποία τους έφερνε απέναντι στην κριτική του χαμένου κόπου. Τους δίδασκε με τρόπο ιδιαίτερα σκληρό να μάθουν να ιεραρχούν τα πράγματα. Τίποτε το υλικό δεν θα έπρεπε να γίνεται εμπόδιο ή αίτιο μετάθεσης της καθιερωμένης συνάντησης με τον Χριστό διά της νοεράς προσευχής. Τελικά δεν ήταν ένας χαμένος κόπος, αλλά ένας ακόμη τρόπος οικοδομής των υποτακτικών του, τους οποίους η Θεία Πρόνοια ετοίμαζε για το Όρος, την Ελλάδα όλη, την Κύπρο, τη μακρινή Αμερική.

Ήταν αυστηρός μαζί τους σε θέματα που με τη δική του διόπτρα έβλεπε ότι υπήρχε πειρασμικός σπόρος από τον οποίο θα φύτρωνε το κακό. Τίποτε δεν απεχθανόταν και δεν πολεμούσε, όσο και το απλό ίχνος ιδίου θελήματος. Ήθελε τα θεμέλια της καλογερικής τους να είναι γερά. Ασκούσε πάνω τους άγρυπνη εποπτεία, τόσο εξ εμπειρίας όσο και εκ της χάριτος. Απαιτούσε τη λεπτομερή εξαγόρευση των λογισμών, για να μην άφηνε τόπο ούτε κατ' ελάχιστο στον αντίδικο, να στήσει βάση ενός εσωτερικού πολέμου. Εφάρμοζε δε τα παιδαγωγικά μέτρα που η εν Χριστώ σοφία του έκρινε σωστά, έχοντας ισχυρή τη συναίσθηση της ευθύνης του απέναντι στον Θεό γι' αυτές τις ψυχές. Μα κι αυτοί γνώριζαν κάθε μέρα και περισσότερο, ότι πίσω και από αυτές τις ταπεινωτικές συμπεριφορές του, υπήρχε η αδιάπτωτη αγάπη του και η μέριμνά του για το πνευματικό τους συμφέρον.

Τόση ήταν η συναίσθηση της ευθύνης του ως πνευματικού πατρός και τόσο βέβαιος ήταν γι' αυτά που εφάρμοζε, που έφθασε στο σημείο να μην επιτρέψει αποκαλυπτική παρέμβαση.

Πάλεψα με τον εαυτό μου αν θα έπρεπε να μεταφέρω εδώ ένα γεγονός που μου διηγήθηκε ο Γέροντάς μου και που δεν έχει γραφεί, ούτε ακουστεί, επειδή προφανώς υπήρχε και υπάρχει ο κίνδυνος της παρερμηνείας. Θα το τολμήσω όμως, διότι και σπάνιο είναι και εντυπωσιακό και διδακτικό. Καταδεικνύει την παρρησία που είχε ο όσιος άνδρας στον κόσμο των Αγίων. Την οικειότητα αν θέλετε. Ήταν όντως «συμπολίτης των Αγίων και οικείος του Θεού» (Εφεσ. β', 19). Μιλώντας για τον Ιωσήφ τον Ησυχαστή δεν μιλάμε για ένα απλό πνευματικό Γέροντα, αλλά ασκητή ουρανού επιπέδου εν ζωή ακόμη.

Από παιδί, λοιπόν, είχε ευλάβεια στον Τίμιο Πρόδρομο. Σε επιστολή του προς την αδελφή του στις 2-7-1945 της λέει ότι προ 14 ετών δηλαδή το 1931 του είχε φανερώσει ο Θεός ότι: «Ο Τίμιος Πρόδρομος ο προστάτης του χωριού μας, αυτός έχει με αναλάβει, αυτός προστατεύει και από αυτόν να ζητείς ο,τι θέλεις, να τον έχεις προστάτην, οδηγόν, κηδεμόνα, γέροντα στο μικρό καλυβάκι μου. Αυτόν εορτάζομεν, αυτός είναι ο Πατέρας, και η Παναγία η μητέρα» (Ιωσήφ του Ησυχαστού, ΜΔ΄ Επιστολαί. Ι. Μ. Μ. Βατοπαιδίου, Φεβρουάριος 2015, σελ. 26).

Αυτός, λοιπόν, ο Τίμιος Πρόδρομος για τον οποίο γράφει αυτά ο ιερός Ησυχαστής, πολύ αργότερα όταν θα ζούσε στα σπήλαια της Μικράς Αγίας Άννης ο Γέροντας και ο ναίσκος θα ήταν αφιερωμένος σ' αυτόν, του εμφανίστηκε αισθητά και του είπε:

- Κοίτα Γερο-Ιωσήφ, τώρα απέκτησες συνοδεία με νέα παιδιά. Να είσαι πιο συγκαταβατικός, πιο επιεικής. Κι ο Γέρον Ιωσήφ είπε στον Πρόδρομο·

- Εσύ να κάνεις τη δουλειά σου κι εγώ τη δική μου.

Ο Βαπτιστής αδιαμαρτύρητα σιώπησε και το όραμα τελείωσε. Αξιοπρόσεκτη είναι, τόσο η επίσκεψη, όσο και η σεβαστική στάση του «μείζονος πάντων των εν γεννητοίς γυναικών» (Ματθ. 11, 11) Ιωάννου του Βαπτιστού απέναντι στον ασκητή Ιωσήφ.

Η συμβουλή του Προδρόμου θα γινόταν βέβαια αργότερα. Όταν ο Παπούς γνώριζε ότι οι χαρακτήρες των υποτακτικών του είχαν πλέον σμιλευτεί όπως ήθελε ως υπεύθυνος ενώπιον του Θεού πνευματικός πατέρας. Θα γινόταν επίσης, διότι ούτως ή άλλως θα εφαρμοζόταν ο κανόνας της ζωής που θέλει τους ανθρώπους να μαλακώνουν με τον καιρό. Ο ενθουσιασμός, η ορμή και ο πολύς ζήλος καταλαγιάζουν και δίνουν τη θέση τους στην αυθεντία της πείρας και στην πληροφία της Χάριτος, της οποίας τη συχνή πλέον παρουσία αναγνωρίζει ο αγωνιστής.

Θα ήταν όμως λάθος να νομισθεί ότι στη ζωή του επικρατούσε μόνο η αυστηρότητα. Το φιλόστοργο ήταν παράλληλο. Μπορεί να γινόταν τραχύς για το καλό τους, αλλά δεν δυσκολεύονταν να γίνει και το ποδόμακτρο αγάπης, αρκεί να μην έχαναν το αγωνιστικό τους φρόνημα και το «δι' ο εξήλθες» · Τον στόχο. Ο ίδιος που ταπεινώνε τους υποτακτικούς του με υποτιμητικούς χαρακτηρισμούς, οι οποίοι θα σόκαραν και τότε και τώρα έναν ευσεβιστή αν τους άκουε, ο ίδιος ήταν που με παρακλητικά δάκρυα θα στήριζε την ώρα της αδυναμίας και κατά την απουσία της Χάριτος. Όσο για τα προσευχητικά δάκρυα, δεν χρειάζεται να αναφερθούμε. Τόσο βεβαιόπιστος ήταν γι' αυτό που έκανε και τόσο στοργικός γινόταν, που με την παρηρησία που διέθετε μπορούσε να στέλνει «νυκτερικά δωράκια» στα καλογέρια του, κάτι σαν γλυκό την ώρα που αγρυπνούσαν αγωνιζόμενοι. Πολλές φορές μου διηγήθηκε τέτοια περιστατικά ο Γέροντάς μου που είχε βιώσει ο ίδιος. Με τέτοια ουράνια δωράκια, οι παιδαγωγικές θλίψεις γίνονταν γλυκειά ανάμνηση!

Η φιλοστοργία του αγκάλιαζε και τους ελαχίστους αδελφούς. Τους περιφρονημένους του κόσμου λόγω νοητικής καθυστέρησης που γύριζαν σε Μονές και Σκήτες για λίγο φαγητό και ύπνο. Ο Παππούς τους αγαπούσε πολύ και εκείνοι το ένιωθαν αυτό και πήγαιναν συχνά. Πολλές φορές μάλωναν μεταξύ τους την ώρα του φαγητού κι οι πατέρες της συνοδείας παραπονιόταν στον Παππού. Εκείνος τους ανακαλούσε στην τάξη της αγάπης λέγοντας, «θα θέλατε να σας κάνει ο Θεός σαν κι αυτούς;».

Ως γνωστόν εκοιμήθη την ημέρα της Παναγίας. Εκείνη είχε φροντίσει και ήταν στην καλύβη του πολλοί από τους ελαχίστους αδελφούς. Αυτοί ήταν που τον εθρήνησαν γοερώς. Τα δάκρυά τους ήταν γνήσια δεκτά μύρα ενταφιασμού του εν ασκηταίς ηγιασμένου, του οποίου την ψυχή η ίδια η Θεοτόκος κατά την ημέρα της κοιμήσεώς της παρέλαβε.

Οι επιστολές του, όσες διασώθηκαν και εκδόθηκαν κι όσες είναι ακόμη ανέκδοτες (αλλά και πόσες να χάθηκαν!) είναι μνημεία σπανίων θείων εμπειριών, άκρως διδακτικών. Καθρέπτης μιάς απαστράπτουσας από χάρη ψυχής, της οποίας κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα ήταν η αγάπη. Χάριν αυτής της αγάπης είχε γίνει γλωσσοπλάστης. Χρησιμοποιούσε τέτοιους τρυφερούς χαρακτηρισμούς, που θα μπορούσε κάποιος να διερωτηθεί, πως ένας τόσο σκληρός ασκητής, ένας Ησυχαστής είχε και εξέφραζε γραπτώς τόσα συναισθήματα τρυφερότητας. Όμως δεν ήταν συναισθήματα κοσμικής φύσεως. Ήταν εμποτισμένα από θυσιαστική αγάπη Χριστού.

Συνέπασχε και συνέχαιρε ως γνήσιος πατέρας, του οποίου πόθος ήταν να ενώνει ψυχές με τον Χριστό και να τις διατηρεί σ' αυτή την αγία ένωση για τη σωτηρία.

Δυστυχώς δεν επιτρέπει ο χρόνος να μεταφέρω εδώ κάποια τέτοια επιστολικά κείμενα. Πιστεύω όμως πως μελετώντας τα, θα θαύμαζαν και θα ωφελούντο οι λογής-λογής παιδαγωγοί, και αυτοί ακόμη οι λεγόμενοι ψυχολόγοι. Είναι θαυμαστή η λεπτότητα των χειρισμών των ψυχών για κάθε θέμα, θαυμαστή η ευγένεια, η ευαισθησία.

Άγιοι Αρχιερείς, αγαπητοί Πατέρες και αδελφοί.

Ο τιμώμενος σήμερα Γέροντας, ενεργούσε απαθώς, και κατά την αυστηρότητα και κατά τη φιλοστοργία, διότι ήταν κεκαθαρμένος και πλήρης Χάριτος. Γι' αυτό έπειθε, οικοδομούσε, στήριζε, έσωζε.

Οι ευχές του να είναι μαζί μας και είθε να ζήσουμε και τη χαρά της επίσημης αναγνώρισεως της αγιότητός του και της διακηρύξεως αυτής από τη Μητέρα

Εκκλησία.

Πηγή: Σύγχρονες Οσιακές Μορφές, Έκδοσις Ιεράς Μητροπόλεως Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας, 2017, σσ. 581-587.